

Bundesministerium
für Umwelt, Naturschutz
und Reaktorsicherheit

*[Ministerul federal al mediului, protecției naturii
și securității nucleare]*

*[Agenția federală a mediului.
Pentru om și mediu]*

Acest proiect a fost finanțat de Ministerul federal al mediului, protecției naturii și securității nucleare și de Agenția federală a mediului cu mijloace financiare din Programul de asistență pentru protecția mediului în statele din Europa Centrală și de Est, Caucaz și Asia Centrală. Răspunderea față de conținutul acestei publicații aparține autorilor și autoarelor.

UfU Unabhängiges Institut
für Umweltfragen

[Institutul independent privind întrebările legate de mediu]

Raport final

Proiect

"Dialog – Transparență și participare în protecția mediului în Republica Moldova"

Durata proiectului: 15.05.2009 - 31.07.2011

Managementul proiectului: Franziska Sperfeld / Michael Zschiesche / Alexandra Tryjanowski

Unabhängiges Institut für Umweltfragen e.V. (UfU)

[Institutul independent privind întrebările legate de mediu]

Greifswalder Str. 4

10405 Berlin

Tel.: +49.30 42 84 99 332

Fax: +49.30 42 80 04 85

recht@ufu.de

Cuprins

A	Introducere: Implementarea Convenției de la Aarhus înainte de contextul actualei situații politice a Republicii Moldova
A1	Situația inițială și evenimentele politice în timpul de derulare a Proiectului
A2	Situația implementării Convenției de la Aarhus în Republica Moldova
A3	Obiectivele Proiectului și actorii implicați în Proiect
B	Măsurile întreprinse
B1	Kick-Off Meeting
B2	Elaborarea propunerilor de lege
B3	Vizita de studiu
B4	Elaborarea unui Plan național de acțiuni privind implementarea Convenției de la Aarhus în Republica Moldova <i>(mai jos în text Plan de acțiuni sau Plan de acțiuni Aarhus)</i>
B5	Înființarea unui Centru Aarhus în Republica Moldova
B6	Supravegherea a două litigii privind participarea publicului
B7	A IV-a Conferință a Părților Convenției de la Aarhus la Chișinău, Side Event-ul Proiectului
C	Rezultatele Proiectului
D	Evaluarea
E	Anexe
Anexa D1	Poster, DIN A 0, germană/rusă
Anexa D2	Pliantul proiectului, DIN A 4, pliere triplă, germană/rusă
Anexa D3	Invitația la Side Event, DIN A 4, germană/rusă
Anexa D4	Prezentare ppt Andrei Isac
Anexa D5	Prezentare ppt Rodica Iordanov
Anexa D6	Prezentare ppt Ilya Trombitsky

(Notă: deoarece în textul de mai jos, cuvântul „proiect” va apărea și cu sensul de proiect de lege, proiectul planului de acțiuni, ș.a. s-a decis ca prezentul proiect să fie scris cu majusculă în tot textul raportului.)

A Introducere: Implementarea Convenției de la Aarhus înainte de contextul actualei situații politice a Republicii Moldova

A1 Situația inițială și evenimentele politice în timpul de derulare a proiectului

Perioada de derulare a proiectului, începând din mai 2009 până la mijlocul lui 2011, a fost determinată de o stagnare politică în Republica Moldova. După ce alegerile parlamentare din aprilie 2009 au fost urmate de revolte considerabile, în iulie al aceluiași an s-au organizat alte alegeri. Ponderea majoritară s-a înclinat simțitor de la Partidul Comunist (PCRM) în favoarea unei alianțe proeuropene constituită din Partidul Liberal (PL), Partidul Liberal-Democrat (PLDM), Partidul Democrat (PD) și Alianța „Moldova Noastră” (AMN). Totuși nici această alianță largă nu a putut depăși pragul constituțional de alegere a președintelui, unde este necesară o majoritate de 2/3 în Parlament. Alianța a pregătit până în septembrie 2010 un referendum pentru a modifica constituția în privința acestor alegeri. Referendumul a eșuat din cauza cotei prea mici de participare a alegătorilor, deoarece PCRM chemase electoratul să boicoteze acest referendum, și încă din cauza că din 2,6 milioane de moldoveni cu drept de vot 600.000 locuiesc în străinătate. Votarea în străinătate este posibilă doar la Ambasadă sau la un Consulat. Acest lucru i-a împiedicat pe mulți cetățeni cu drept de vot să-și exercite acest drept. După referendumul eșuat au fost anunțate noi alegeri pentru noiembrie 2010, care, deși s-au soldat cu obținerea majorității de către alianța proeuropeană, totuși, din nou nu s-a putut depăși pragul majorității de 2/3 pentru alegerea președintelui.

A2 Situația implementării Convenției de la Aarhus în Republica Moldova

Republica Moldova a fost prima țară care în 1999 a ratificat Convenția de la Aarhus. Cu toate acestea, ratificarea în Republica Moldova nu a fost ca o încheiere a unui complex proces de implementare – într-o oarecare măsură ca un Act final cum a fost de exemplu în Republica Federală Germania – ci este mai degrabă o transpunere a cadrului juridic în dreptul național ca începutul unei vaste armonizări legislative. La timpul său, ratificarea a fost pregătită de organizația moldovenească de mediu Biotica cu susținerea UfU prin mijloacele UE în cadrul programului Tacis-Democracy-Programm.

Sanchis-Moreno (2009)¹ a caracterizat situația implementării în Republica Moldova a convenției de la Aarhus după cum urmează:

¹ Fe Sanchis Moreno: Assessment of the Implementation of Aarhus Convention in the Republic of Moldova, 2009; Raport de progres din data de 18.08.2009 al Proiectului UE "Support for the Implementation of Agreements between the Republic of Moldova and the European Union", vezi http://www.google.de/url?sa=t&source=web&cd=1&ved=OCB0QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.support-md-eu.md%2Fdocs%2Fmr_en_sep.pdf&rct=j&q=Report%20on%20the%20Assessment%20of%20the%20Implementation%20of%20Aarhus%20Convention%20in%20the%20Republic%20of%20Moldova&ei=JYMcTra6C8vIsGbG5ZmABw&usq=AFQjCNFxesGxzzFlkQJwFCTPM5hr89fJbg&cad=rja

În pofida semnării timpurii a Convenției de către Republica Moldova în august 1999, adică încă înainte de prima Conferință a Părților, mult timp țara abia dacă a mai întreprins careva pași pentru a implementa în sistemul său juridic și pune în practică drepturile populației ce reies de semnarea Convenției. Majoritatea legilor în vigoare, ce reglementau cadrul juridic al mediului fusese adoptate în a doua jumătate a anilor 90. Chiar dacă în același timp au fost proiecte privind modificările legii sau adoptarea unor noi legi despre mediu, semnarea Convenției de la Aarhus nu a dus la implementarea bine definită a celor trei piloni ai convenției Informarea/Participare/Accesul la justiție în problemele de mediu.

Această temă s-a bucurat de atenție, printre altele, în cadrul Planului de acțiuni de apropiere de Uniunea Europeană, deoarece drepturile ce reies din Convenția de la Aarhus sunt fixate și în dreptul european și totodată prin evocarea Compliance Committee a Convenției de la Aarhus (ACCC). Această instanță proprie Convenției are responsabilitatea de a judeca, în cazul plângerilor, dacă un stat, într-un anumit caz a încălcat sau nu Convenția de la Aarhus (așa numitul: „Non-Compliance”).

Eco-TIRAS, o mică organizație non-guvernamentală (ONG) activând în domeniul protecției mediului (și partener de Proiect din partea moldovenească în prezentul Proiect) a înaintat în noiembrie 2008 o comunicare către ACCC (Comitetul pentru Respectarea Convenției de la Aarhus), în care se acuza următorul caz de încălcare a obiectivelor Convenției de la Aarhus: în ianuarie 2008 Eco-TIRAS a cerut Serviciului pentru Silvicultură MOLDSILVA copiile contractelor de arendă a Fondului Silvic de Stat pentru scopuri de odihnă și vânat. Aceste copii au fost refuzate în scris de două ori. În iunie 2008 Eco-TIRAS a câștigat acest caz în Curtea de Apel Chișinău, și curtea a obligat Moldsilva de a prezenta copiile. Această decizie a fost însă îndeplinită numai în măsura achitării organizației Eco-TIRAS a cheltuielilor de judecată, nici în continuare copiile nu au fost transmise. Alte cereri ale Eco-TIRAS-ului și un alt schimb de scrisori cu Curtea au fost ignorate.

După contactul cu Eco-TIRAS și Republica Moldova ca stat contractant al Convenției, în septembrie 2009 ACCC a stabilit nerespectarea Convenției de la Aarhus și inițial a solicitat Republicii Moldova ca aceasta să execute decizia curții și să întreprindă următorii pași pentru a ajunge la o legislație conformă Convenției. În detaliu, Comitetul a propus să se elaboreze un Plan de acțiuni privind implementarea Convenției și să se întreprindă măsuri de promovare (de a face cunoscută) a Convenției.²

În cadrul Conferinței Părților la Riga în 2008, conferință la care Republica Moldova a fost stabilită ca următoarea țară gazdă a Conferinței, prin inițiativa UfU și Eco-TIRAS a apărut ideea creării unui grup de lucru compus din Ministerul Mediului, responsabilul principal privind Convenția de la Aarhus, și ONG-uri de mediu. În iulie 2008 Guvernul a instituit un astfel de grup de lucru pentru implementarea Convenției de la Aarhus. Din acest grup, pe lângă o colaboratoare a Ministerului Mediului, mai făceau parte experți precum și

² Pentru a vedea decizia accesează: <http://www.unece.org/hk/env/pp/ccdocuments.html>.

reprezentanți ai ONG-urilor locale din Republica Moldova, reprezentate, în particular de către:

- Inga Podgorohin, Ministerul Mediului al Republicii Moldova, Punct Focal Național al Convenției de la Aarhus
- Andrei Isac, Regional Environmental Centre Moldova/UNDP Moldova Project,
- Pavel Zamfir, Director al Centrului Public de Avocatură Ecologistă Eco-Lex, NGO moldovenesc,
- Vladimir Garaba, Președintele organizației teritoriale Chișinău a „Mișcării Ecologice din Moldova”,
- Dr. Rodica Iordanov, avocată cu specializare în dreptul mediului, ONG-urile EcoContact și Milieukontakt International.

Obiectivele acestui grup de lucru erau:

- Elaborarea unui Plan de acțiuni, aprobat consensual, privind implementarea Convenției de la Aarhus pentru toți cei trei piloni ai Convenției,
- Dezvoltarea inițiativelor legislative corespunzătoare,
- Organizarea unui schimb de experiență și de exemple de Good Practice (practici bune), în primul rând cu administrația de mediu a Republicii Moldova.

Lucrul în cadrul Proiectului a putut fi legat de activitățile preliminare ale grupului de lucru.³

Stabilirea de către ACCC privind încălcarea Convenției prin publicarea incompletă a documentelor de Autoritatea administrativă centrală în domeniul silviculturii Moldsilva (vezi mai sus) a dus la faptul, că grupului de lucru pentru implementarea Convenției de la Aarhus, activitatea căruia a fost continuată în cadrul Proiectului, i s-a dat mai multă importanță și la ședințele grupului au fost trimiși reprezentanți ai Cancelariei de Stat și ai Ministerului Justiției. Aceasta, a dus la o reconstituire parțială a grupului.

A3 Obiectivele proiectului și actorii implicați în Proiect

Obiectivele Proiectului au fost:

1. elaborarea Planului de acțiuni aprobat ,
 2. dezvoltarea instrumentelor legislative pentru îmbunătățirea implementării celor trei piloni ai Convenției de la Aarhus,
- precum și

³ În continuare prin „grup de lucru” se va înțelege grupul de lucru ce activează în cadrul proiectului.

3. explicarea necesității unei abordări participative în domeniul protecției mediului prin modele de Good Practice privind colaborarea dintre Administrație și ONG-uri.

Actorii implicați în Proiect au fost:

din partea UfU:

- Franziska Sperfeld, Manager de proiect în domeniul dreptului mediului și participării
- Michael Zschiesche, Șeful departamentului Dreptul mediului și participarea
- Alexandra Tryjanowski, Manager de proiect în domeniul dreptului mediului și participării

Partenerii proiectului din Republica Moldova:

Ilya Trombitsky, Directorul ONG Eco-Tiras, Republica Moldova

Alți actori:

- Inga Podgorohin, Ministerul Mediului al Republicii Moldova, Punct Focal Național al Convenției de la Aarhus
- Andrei Isac, Regional Environmental Centre Moldova/UNDP Moldova Project,
- Pavel Zamfir, Director al Centrului Public de Avocatură Ecologistă Eco-Lex, NGO moldovenesc,
- Vladimir Garaba, Președintele organizației teritoriale Chișinău a „Mișcării Ecologice din Moldova”,
- Dr. Rodica Iordanov, avocată cu specializare în dreptul mediului, ONG-urile EcoContact și Milieukontakt International.

B Măsurile întreprinse

B1 Kick-Off Meeting

La începutul lunii iunie 2009, la Chișinău a avut loc întâlnirea de inițiere a proiectului, cu o durată de patru ore, între UfU și grupul de lucru creat în iulie 2008 privind începutul Proiectului.

Din partea UfU a participat Michael Zschiesche, din partea Eco-TIRAS au participat Ilya Trombitsky și Tatiana Siniaeva. Ceilalți participanți au fost Inga Podgorohin, Andrei Isac, Pavel Zamfir, Vladimir Garaba și Dr. Rodica Iordanov.

Michael Zschiesche și Ilya Trombitzky au prezentat conceptul Proiectului, obiectivele sale și măsurile planificate. Ținându-se cont de discuția de bază privind identificarea căilor de succes

pentru promovarea Convenției de la Aarhus în Republica Moldova prin legi adecvate, au fost numite sarcinile și obiectivele Planului de acțiuni și respectiv responsabilii. În rezultatul unei discuții au fost încheiate acordurile corespunzătoare.

Întâlnirea de inițiere a fost caracterizată de o atmosferă de lucru constructivă și de dispoziția clar exprimată a colaboratorilor ministerului de a coopera în cadrul Proiectului. Astfel Proiectul a avut un început bun și un prim principiu de lucru util.

Deciziile esențiale ale întâlnirii de inițiere a Proiectului au fost:

- îndemnul de a forma un grup de lucru interministerial, pentru a integra și alte ministere în obținerea celui de-al doilea pilon, descris mai jos, al Convenției de la Aarhus (drepturile de participare în luarea deciziilor),
- implicarea Planului de acțiuni al Ucrainei în primii pași de lucru, ca un potențial model,
- efectuarea unei analize privind actuala situație a implementării celor trei piloni ai Convenției de la Aarhus în legislația moldovenească, responsabil Pavel Zamfir,
- dezvoltarea în comun a proiectelor de lege în baza analizei efectuate, cu Ilya Trombitsky în calitate de responsabil,
- elaborarea și discutarea într-un cerc larg a unui Plan de acțiuni Aarhus moldovenesc cu scopul adoptării lui până la sfârșitul anului 2009.

B2 Elaborarea propunerilor de lege

La începutul implementării acestei activități de Proiect se avea analiza legilor în vigoare ale Republicii Moldova cu referire la situația implementării celor trei piloni ai Convenției de la Aarhus, analiză efectuată de Pavel Zamfir.

Mai mult de-atât, au fost discutate și potențiale variante legislativ-tehnice de implementare a Convenției de la Aarhus în Republica Moldova:

- adoptarea unei legi pentru fiecare pilon al Convenției de la Aarhus (abordare ca în Germania),
- adoptarea unei legi de implementare a Convenției de la Aarhus, în baza căreia detaliile vor putea fi reglementate prin ordonanțe/hotărâri,
- adoptarea unei legi de interpretare a Convenției de la Aarhus, care ar stabili un regulament de prioritate pentru acordul internațional (cum a fost implementat în anul 2002 în România).

Grupul de lucru a decis că prima variantă privind situația juridică moldovenească este cea mai rațională atât din punct de vedere tehnic cât și structural. Decisiv în acest caz a fost, nu în ultimul rând, faptul că în legislația moldovenească în vigoare ar fi la momentul de față, reglementări care se contrazic cu regularitate în diferite legi. În opinia grupului, legile

specifice pentru fiecare pilon al Convenției de la Aarhus oferă, în comparație cu celelalte variante, cele mai bune posibilități de implementare, căpătând astfel prioritate față de alte reglementări legislative controversate (de ex. drepturile de acces la informația de mediu vs. Regulamentele de confidențialitate).

Ținându-se cont de necesitatea identificată în baza analizei legilor moldovenești în vigoare, au fost elaborate următoarele propuneri de lege:

- **Legea cu privire la accesul la informația de mediu**
responsabil: Ilya Trombitzky
- **Legea cu privire la participarea publicului [la luarea deciziilor de mediu]**
responsabili: Pavel Zamfir, Dr. Rodica Iordanov

Propunerile de legi au fost exhaustiv discutate și comentate de grupul de lucru în cadrul întâlnirilor, ce au avut loc în mod consecutiv. Proiectele de lege au fost preluate în Planul de acțiuni al Guvernului, adoptat în iunie 2011, plan care prevedea dezvoltarea lor ulterioară, adoptarea și implementarea lor. Pentru proiectul de lege cu privire la accesul la informațiile de mediu, autorii au primit chiar o scrisoare oficială de mulțumire din partea Ministerului mediului al Republicii Moldova. Care este părerea celor implicați în proiect vizavi de situația actuală a propunerilor de lege, este expus în punctul B6.⁴

Accesul la justiție în problemele de mediu

În privința pilonului Convenției de la Aarhus „Accesul la justiție în problemele de mediu”, analiza a demonstrat că în Republica Moldova nu există o necesitate acută de a modifica esențial baza juridică. Mai degrabă sunt suficiente niște reglementări generale, în care s-ar conține accesul la justiție și nu reglementări legislative speciale privind litigiile de mediu. Acest rezultat, conchis de Pavel Zamfir în cadrul Proiectului, este acceptat de Sanchis-Moreno (2009)⁵, care, în vederea accesului la justiție, apreciază legislația moldovenească ca fiind, într-o formă largă, conformă Convenției, chiar dacă de la semnarea Convenției nu au fost făcute modificări esențiale ale legilor din acest domeniu: astfel, instrumentele juridice disponibile sunt suficient de eficiente, și de asemenea protecția juridică este prevăzută. Constituția conține o garanție pentru un proces echitabil și egal. Cheltuielile de judecată sunt în limita admisibilă și susținerea financiară, în caz de necesitate, tot este prevăzută.

⁴ Compară de asemenea anexele numite acolo **Anexa ppt Andrei Isac, Anexa ppt Rodica Iordanov și Anexa ppt Ilya Trombitzky**.

⁵ Compară nota de subsol 1, Punctul 2.1.4;

B3 Vizita de studiu

Vizita de studiu, efectuată în perioada 8 - 13 noiembrie 2010 a avut rolul de a-i face pe participanți să vadă pe propria lor experiență cum s-a implementat Convenția de la Aarhus în Germania, să discute momentele esențiale ale legislației privind implementarea Convenției de la Aarhus, să capete noi impulsuri și ca în baza exemplurilor de Good Practice ei să dezvolte noi propuneri pentru legislația Republicii Moldova.

Pentru această vizită a fost conceput un program de vizită pentru trei reprezentanți ai administrației moldovenești și doi reprezentanți ai asociațiilor de mediu. Acest program cuprindea întâlniri privind atât problemele legislative precum și instrumentele practice cu privire la participarea publicului, cum ar fi exemplul finanțarea asociațiilor de mediu și a birourilor de participare. În vederea realizării acestui scop au fost purtate discuții specializate

- La Ministerul federal al mediului, protecției naturii și securității nucleare (Secția ZG III Dreptul la libera informare, dreptul privind responsabilitatea agenților industriali față de mediu, elaborarea mai bună a actelor normative),
- Cu Însărcinatul cu protecția datelor, al landului Brandenburg,
- cu Rainer Steenblock (fost membru al Bundestag-ului, fost ministru al mediului în landul Schleswig-Holstein și vice-director al Forumului germano-moldovenesc),
- cu Uniunea germană pentru conservarea naturii și biodiversității Saxonia (*NABU*),
- la Agenția federală a mediului (Secția I 1.3. Jurisprudența problemelor de mediu),
- la Ministerul mediului, sănătății și protecției consumatorului al landului Brandenburg privind Sistemul de land al informației de mediu (LUIS-BB),
- cu biroul de land din Potsdam al Asociațiilor de protecție a naturii recunoscute.

Totodată consultantul Ministerului Mediului al Republicii Moldova și Pavel Zamfir în calitate de director al organizației de mediu Eco-Lex, Republica Moldova, în cadrul mai multor întâlniri au informat gazdele germane despre starea actuală privind implementarea Convenției de la Aarhus în Republica Moldova.

B4 Elaborarea unui Plan de acțiuni privind implementarea Convenției de la Aarhus în Republica Moldova

Dezvoltarea unui Plan de acțiuni viabil era obiectivul de bază al Proiectului, procesul de aprobare dintre Ministerul mediului al Republicii Moldova și alte ministere implicate (printre altele Ministerul justiției și Cancelaria) mai durează încă. La început era prevăzut să se elaboreze un Program de acțiuni însoțit de Planul de acțiuni, unde Programul de acțiuni ar include descrierea generală a obiectivelor implementării Convenției de la Aarhus în Republica Moldova, iar Planul de acțiuni ar conține doar măsuri concrete de implementare. În faza finală a elaborării, Ministerul mediului a decis totuși să nu rămână la separarea în Program de acțiuni însoțit de Planul de

acțiuni, ci să elaboreze un singur document care ar conține atât descrierea obiectivelor cât și măsurile concrete de implementare, care iarăși să se numească „Plan de acțiuni”. Un alt grup de lucru a ONG-urilor implicate (Eco-TIRAS, Environmental Movement of Moldova, EcoContact, Milieukontakt-MD, Ecolex) s-a ocupat în continuu de proiectul care era în curs de elaborare și în acest proces i-au adus în mod regulat remarci/modificări fiecărei noi versiuni ale proiectului dat.

Un prim concept al Planului de acțiuni a fost prezentat de către o colaboratoare a Ministerului mediului chiar la a 2-a întrunire a grupului de lucru la Chișinău în anul 2009. Decizia ACCC-ului din septembrie 2009 privind implementarea Convenției de la Aarhus în Republica Moldova a propus țării, la modul cel mai explicit, elaborarea unui Plan de acțiuni. Proiectul putea în continuare să se bazeze suplimentar pe această cerință. La sfârșitul anului 2009 a avut loc o întrevedere între Ilya Trombitsky și pe-atunci noul ministru al mediului Gheorghe Șalaru, pentru a-i face propuneri concrete cu privire la implementarea intereselor Convenției de la Aarhus. La întrunirea grupului de lucru din aprilie 2010 a putut fi prezentată o nouă versiune a proiectului Planului de acțiuni. În cadrul unui atelier de lucru în ianuarie 2011 a fost prezentat un orar aprobat de Ministerul mediului pentru încheierea Planului de acțiuni Aarhus. După cum s-a observat ulterior, orarul de atunci nu s-a respectat, totuși în pofida dezvoltării politice neclare a țării, adoptarea Planului de acțiuni a reușit înainte de Conferința Părților în iunie 2011.

Faptul că grupul de lucru al ONG-urilor primeau versiunile actualizate ale proiectului Planului de acțiuni și le comentau împreună, se datorează nu în ultimul rând și întâlnirii în cadrul unei vizite de Proiect în ianuarie 2011 în Republica Moldova, când echipa germană a Proiectului a folosit ocazia de a discuta cu reprezentanții Ministerului mediului Planul de acțiuni și colaborarea dintre grupul de lucru al ONG-urilor și Ministerul mediului. Din punctul de vedere al Eco-TIRAS, în rezultatul acestei discuții, au urmat noi viziuni cu privire la înțelegerea noțiunii de participare, ori o implicare asemănătoare a NGO-urilor nu avuse până acum un exemplu, iar în acest caz această colaborare a fost urmată și mai departe în mod consecvent.

Planul de acțiuni Aarhus pentru Republica Moldova a fost adoptat la data de 22 iunie 2011 de către Guvern (a se vedea de asemenea comunicatul de presă pe pagina de internet a Ministerului Mediului al Republicii Moldova <http://www.mediu.gov.md/md/news/1211/1/4691/>, doar în limba română) și între-timp poate fi deja vizualizată pe paginile Ministerului Justiției al Republicii Moldova în limba română⁶ și rusă⁷. Din perspectiva Proiectului, este esențial faptul, că acest pas a fost făcut. În baza lucrului preliminar în cadrul grupului de lucru interministerial, documentul aprobat nu rămâne în urmă față de lucrările preliminare promițătoare.

Planul de acțiuni prevede puncte de reper, conform cărora va putea fi măsurat succesul planului de acțiuni. Astfel în aceste puncte de reper este stabilit cum trebuie de verificat sistematic cadrul legislativ în vederea corespondării, după caz adaptării lui cu Convenția de la Aarhus (a se vedea de asemenea 1.1. a anexei la Planul de acțiuni, cu punctele 1.1.1 până la 1.1.8 pentru diferite domenii de drept). Tot aici este reglementată și crearea premizelor instituționale pentru o mai bună implementare a Convenției de la Aarhus (1.2 a anexei). O importanță aparte este dată

⁶ <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=339051&lang=1>

⁷ <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=339051&lang=2>

accesului la informația de mediu (1.3 și subpunctele), la acest punct sunt reglementate atât etapele de implementare instituționale cât și cele practice, la nivel național și la cel local. O parte a Planului de acțiuni este dedicată implementării Registrului european al emisiilor și transferului de poluanți (PRTR) (1.4), asigurarea resurselor financiare pentru implementarea planului de acțiuni (1.5). Punctul 1.6 descrie măsurile de îmbunătățire a accesului publicului la informația de mediu și punctul 1.7 prevede măsurile de facilitare a accesului la justiție în cazurile asociate cu mediul și participarea publicului la luarea deciziilor de mediu.

Statele contractante au fost de acord cu decizia ACCC⁸ cu privire la stabilirea încălcării Convenției de la Aarhus (Decizia IV/9d) și progresele înregistrate după stabilirea încălcării. Până și Planul de acțiuni abia aprobat a fost ca un preț plătit pentru acea încălcare, așa cum Republicii Moldova i s-a cerut imediat să prezinte acest Plan ACCC-ului și, respectiv, în luna noiembrie a fiecărui an să raporteze despre progresele înregistrate în implementarea Planului de acțiuni (ECE/MP.PP/2011/2/Add.1, S. 52 f, punctul 4⁹).

B 5 Înfiiințarea unui Centru Aarhus în Republica Moldova

Înfiiințarea unui Centru Aarhus în Republica Moldova s-a cristalizat pe parcursul derulării proiectului ca o potențială formă de activitate intensă la implementarea Convenției de la Aarhus. Ministerul mediului al Republicii Moldova a realizat deja niște lucrări preliminare conceptuale în această privință și a favorizat, întâi de toate o soluție, care prevedea o structură independentă de Ministerul mediului, care nu ar reprezenta o concurență activității ONG-urilor deja existente. Sarcinile Centrului Aarhus ar putea fi informarea și consultarea permanentă a publicului privind drepturile ce reies din Convenție.

În ceea ce privește opțiunea de a înființa un Centru Aarhus în Republica Moldova, care ar promova activ implementarea practică a drepturilor de informare și participare a cetățenilor, se poate de insistat asupra rezultatului, că acesta a fost inclus în Planul de acțiuni adoptat¹⁰.

În privința întrebării cum va putea fi asigurată finanțarea, încă nu s-a identificat nici o soluție. În țările unde există deja Centre Aarhus, acestea sunt finanțate de către OSCE pentru susținerea democrației și protecției mediului. Însă în Republica Moldova OSCE are doar mandat de mediere între republică și regiunea autoproclamată Transnistria și nu are mandat pentru alte activități.

Deoarece conceptul unui Centru Aarhus se conține în Planul de acțiuni, este și aici un moment important, că prin deciziile Conferinței Părților Republica Moldova este obligată, în anumite rapoarte, să abordeze progresele privind dezvoltarea Centrelor Aarhus și posibilitățile și căile pe care le-a întreprins Ministerul mediului al Republicii Moldova.

⁸ Pentru a vedea decizia și cazul care stă la baza ei vezi mai sus A2.

⁹ Poate fi văzut accesând <http://www.unece.org/env/pp/mop4/mop4.doc.html> (Post-Session Documents - Chișinău Declaration and Decisions adopted [...]).

¹⁰ a se vedea de asemenea punctul 12. (2) și punctul 20 al Planului de acțiuni precum și în anexă 1.2.1, 1.5.1.

B6 Supravegherea a două litigii privind participarea publicului

În cadrul Proiectului, Eco-TIRAS a supravegheat două litigii concrete de admonestare a lipsei de participare a publicului. Pe de o parte în cadrul unui litigiu de aprobare a unei stații de incinerare a deșeurilor în Chișinău, pe de altă parte litigiul de modificare a legii vânatului. Pentru pregătire, UfU a discutat cu Eco-TIRAS în baza exemplului Germaniei, care litigii în principiu ar fi adecvate. În special, UfU a indicat că ar fi util să se identifice un litigiu relevant pentru procedura legislativă a Convenției de la Aarhus.

a) Participarea publicului în procedura de aprobare a unei stații de incinerare a deșeurilor în Chișinău

Acest caz se referă la art. 6 din Convenția de la Aarhus „Participarea publicului la deciziile privind activitățile specifice”.

Contextul cazului

Cazul a început cu un contract privind planificarea și construcția unei stații de incinerare a deșeurilor pentru municipiul Chișinău, pe care orașul îl încheiase în anul 2006 cu o firmă italiană, și conform căruia erau prevăzute investiții de circa 300 milioane euro. În anul 2010, Consiliul municipal a decis să ofere pentru construcția acestei stații un anumit teren pe teritoriul orașului Chișinău, cu o suprafață de aproximativ 10 ha.

Orașul nu a încercat niciodată să informeze, în mod semnificativ, publicul despre contract, deciziile luate și proiectările planificate sau măcar să permită sau să organizeze procesele de participare, ci s-a limitat doar la faptul că a transmis unele informații despre proiect jurnaliștilor.

La multiplele scrisori recomandate, în care Eco-TIRAS atenționa Consiliul municipal asupra faptului, că în cazul deciziei privind stația de incinerare a deșeurilor este necesară procedura de participare a cetățenilor, Eco-TIRAS-ului i s-a răspuns, că aceasta procedură a fost deja realizată prin invitarea reprezentanților mass-media la conferințele de presă. Totodată a mai fost realizat și faptul că un reprezentant al unei ONG a însoțit un grup de funcționari într-o vizită în Italia, unde acesta a putut să se familiarizeze cu modul de funcționare a stației. Eco-TIRAS a afirmat că o astfel de abordare nu îndeplinește cerințele art. 6 al Convenției de la Aarhus în ceea ce privește transparența și gradul de participare a publicului.

Din 2010 și până astăzi Eco-TIRAS și-a expus punctul de vedere asupra acestui caz de trei ori în emisiunile postului independent de televiziune *Publika.md*, de asemenea a fost invitat și vice-primarul Chișinăului Nistor Grozavu. Respectiv, domnul Grozavu a argumentat în acele emisiuni că organizarea insuficientă a participării publicului în trecut se datorează faptului că administrația anterioară, a încheiat în anul 2006 astfel contractele, că acum este oarecum

prea târziu pentru a realiza o bună participare a publicului. Forma de participare aleasă acum (așa cum tocmai a fost descrisă) ar fi după părerea lui destul de adecvată.

Cursul procedurii judiciare

Prin reclamația sa din 9 septembrie 2010, Eco-TIRAS a admonestat în fața societății de specialitate încălcarea articolului 6, alineatele 2 și 4 a Convenției de la Aarhus prin decizia Consiliului municipal privind construcția unei stații de incinerare a deșeurilor în partea menționată a zonei orășenești Chișinău invocând motivul, că la luarea deciziei privind proiectul dat nu s-a ținut cont de vreo participare a publicului. Astfel cetățenilor orașului Chișinău până acum le-a fost imposibil să se informeze despre implementarea tehnică a stației, potențialele riscuri de sănătate și alte efecte asupra mediului pe care aceasta le poate avea, chiar dacă aici este vorba despre un proiect conform Anexei I (4) a Convenției de la Aarhus. Scopul era de a obține o participare a publicului care ar corespunde regulilor Convenției de la Aarhus. Deoarece Republica Moldova, la acel moment, avea deja ratificat contractul Aarhus, Eco-TIRAS și-a bazat reclamația direct pe art. 6, al. 2 și 4 ale Convenției de la Aarhus.

Eco-TIRAS a remarcat în special, că Consiliul municipal a încălcat următoarele principii din art. 6 al Convenției de la Aarhus:

- în cazul proiectelor, care pot avea efecte semnificative asupra mediului, se cere să se realizeze din timp participarea publicului,
- să se informeze cetățenii vizați de acest proiect despre proiect și să li se ofere toate informațiile relevante,
- să se prevadă un program/orar real pentru diferite forme de participare
- publicului să i se ofere posibilitatea de a-și expune părerea vizavi de proiect,
- să se informeze publicul despre deciziile luate și motivul pentru care au fost luate.

Până în septembrie 2011 au avut loc șase audieri, la care Eco-TIRAS a fost reprezentat de Pavel Zamfir, iar Consiliul municipal de un reprezentant al autorității (funcționar). Deja la prima audiere curtea a cerut să fie invitat și un reprezentant al firmei investitoare, lucru pe care Consiliul municipal l-a refuzat, mai mult de-atât el a refuzat să informeze investitorul despre acest proces și nu a dorit nici să dea datele de contact ale firmei.

Curtea a folosit acest prilej de mai multe ori pentru a amâna procesul până când se va reuși invitarea unui reprezentant al firmei investitoare. Eco-TIRAS a încercat de cinci ori, între octombrie 2010 și mai 2011, prin anunțuri publice, să-l facă pe investitor să dea curs invitației. Când în 2011, Eco-TIRAS în sfârșit a reușit singur să facă rost de adresa în Italia a

investitorului, organizația l-a informat pe investitor, printr-o scrisoare recomandată, despre procesul din Republica Moldova și i-a cerut să numească un reprezentant. Ca răspuns, Eco-TIRAS a primit că la momentul dat firma nu avea nici un reprezentant în Republica Moldova, dar că la sfârșitul anului 2011 dorește să angajeze colaboratori din Republica Moldova. Într-un final, curtea a decis să anuleze totuși decizia Consiliului municipal, printre altele și cu referire la Convenția de la Aarhus. Consiliul municipal nu a contestat decizia curții și, între-timp, ea a intrat în vigoare.

Din perspectiva UfU a fost logic, ca lipsa de participare să se facă publică prin căi juridice, după ce alte tentative, mai puțin conflictuale nu se soldase cu nici un succes.

b) Participarea publicului la procedura de modificare a legii despre vânat

Acest caz ține de domeniul participării publicului la procedura de pregătire a regulamentelor legislative pentru mediu în sensul art. 8 al Convenției de la Aarhus.

Contextul cazului

Vânatul în Republica Moldova, în general, este reglementat de primul protocol adițional la Legea despre lumea animală. Acesta prevede că de implementarea lui sunt responsabile agențiile silvice de stat în calitate de actori principali și că aceste agenții trebuie să se consulte cu Ministerul mediului și Academia de științe.

În anul 1995 în protocolul adițional, cu aprobarea parlamentului, au fost stabilite anumite perioade de vânat pentru toate speciile de animale care pot fi supuse vânatului.

În anul 2009, Guvernul, la inițiativa Agenției silvice de stat a venit cu o propunere de modificare, care prevedea ca vânătoarea de vulpi (*Vulpes vulpes*) să fie permisă pe parcursul întregului an. Această propunere a fost motivată prin faptul că această specie s-a înmulțit prea intens și că reprezintă un pericol pentru o anumită specie de păsări precum și pericol de rabie.

Eco-TIRAS s-a pronunțat împotriva acestui proiect având îndoieli în ceea ce privește necesitatea modificării menționate.

Discuția în Parlament

După părerea Eco-TIRAS-ului, Ministerul mediului a ignorat orice critică la acest proiect de lege. În comisia parlamentară de resort, comentariile NGO-urilor au fost analizate în lipsa acestora.

Această acțiune se află în opoziție cu legea cu privire la transparența în procesul decizional din 2008, care conține un capitol despre implicarea NGO-urilor în procesele decizionale și care de asemenea reglementează când o comisie parlamentară trebuie să convoace o comisie de experți prin implicarea voluntarilor din NGO-uri. Această lege reglementează,

printre altele, că comisia de resort trebuie să invite autorul comentariilor la procedurile legislative la ședințele respective. Din perspectiva Eco-TIRAS aceasta s-a întâmplat așa, deoarece președinția comisiei de resort era deținută între anii 2009 și 2011 de opoziție, care ignora cu regularitate legea transparenței.

Într-un final, în noiembrie 2010, modificarea legii a fost decisă de Parlament.

Aici, în fața noastră avem o încălcare a legislației naționale. Convenția de la Aarhus nu reglementează în astfel de detalii participarea publicului, dar reglementarea națională servește de asemenea la implementarea art. 8 al Convenției de la Aarhus (Participarea publicului în timpul pregătirii instrumentelor normative și legale obligatorii).

Alte acțiuni ale Eco-TIRAS-ului

Bazându-se pe experiența de cooperare cu Ministerul mediului, ca potențiale opțiuni Eco-TIRAS, ar lua în considerație următoarele:

- inițierea unui Consiliu al ONG-urilor, care în cooperare cu Ministerul mediului ar supraveghea respectarea legii transparenței la nivel de Ministerul mediului,
- o campanie efectivă din punct de vedere mass-media, care ar avea ca subiect încălcările prevederilor naționale de către Comisia de mediu a Parlamentului,
- sau o campanie, care ar avea ca temă calitatea și legitimitatea modificărilor de lege care au fost implementate fără participarea publicului prevăzută de lege.

Concluzii

Din desfășurarea de până acum a celor două litigii expuse, Eco-TIRAS ajunge la următoarele concluzii:

- Procesul de implementare a Convenției de la Aarhus se bazează pe articolul 8, procedura de pregătire a regulamentelor legislative pentru mediu este încă de-a dreptul fragilă.
- Ar fi foarte rațional un program de stat în sensul unui fond de finanțare al Ministerului Mediului, care s-ar consacra în special implementării practice a participării publicului în sensul art. 6, 7 și 8 ale Convenției de la Aarhus.

Din perspectiva UfU în afară de cele propuse, ar fi foarte util crearea unei instanțe independente de apel (cum ar fi de exemplu: ca o structură cum este Avocatul poporului).

B7 A IV-a Conferință a Părților Convenției de la Aarhus la Chișinău, Side Event-ul Proiectului

A IV-a Conferință a Părților Convenției de la Aarhus (4th Meeting of the Parties – „MOP 4”) a avut loc în perioada 29 iunie – 1 iulie 2011 la Palatul Republicii din Chișinău, Republica Moldova. Lucrările preliminare esențiale pentru Conferința de facto au avut loc încă la data de 27 și 28 iunie 2012 în timpul ședințelor așa numitor "Working Group of the Parties" și întrevederii preliminare cu ACCC.

Înainte de conferință și în timpul mai multor pauze oficiale, European Ecoforum, o fuziune dintre NGO-urile de mediu, care lucrează în domeniul Convenției de la Aarhus a organizat mai multe întruniri pentru a coordona organizațiile participante la momentul actual. Scopul acestor întruniri era, de a oferi organizațiilor participante posibilitatea să-și prezinte propriile evaluări vizavi de nivelul actual de implementare a Convenției de la Aarhus în țara lor și ca ceilalți să poată să asculte, pentru ca în timpul conferinței să poată elabora poziții comune pentru așa-zisele intervenții¹¹ și de a da un impuls pentru crearea de rețele. În cadrul acestor întâlniri s-a dovedit că ONG-urile din Europa Centrală și de Est sunt reprezentante în număr mai mare și că ele se implică mai intens în procesele de coordonare precum și în pregătirea intervențiilor. Și ONG-urile moldovenești au fost reprezentate în număr mare, nu în ultimul rând și cele din Transnistria.

Pentru a face Proiectul mai vizibil pe parcursul întregii Conferințe a Părților, noi, împreună cu Eco-TIRAS am cerut o sală de expoziție a noastră în foaiorul sălii de conferință, și din 27 iunie până la sfârșitul conferinței la data de 1 iulie, am expus/prezentat acolo Proiectul în postere de format mare și foi pliante despre Proiect, care puteau fi luate cu sine. Totodată a fost pregătit și un pliant pe rol de invitație la Side Event-ul Proiectului. Materialele au fost pregătite în versiune engleză și rusă și s-au bucurat de o cerere sporită. În pauzele dintre evenimente, când vizitatorii conferinței aveau posibilitatea să viziteze sălile de expoziție, atât UfU cât și Eco-TIRAS au fost reprezentați personal la stand. Majoritatea discuțiilor au avut loc în prima zi a conferinței, zi în care mai mult de zece persoane erau interesați de discuție.

Peter Hart, Ministerul mediului, protecției naturii și siguranței nucleare (dreapta),

în discuție cu Ilya Trombitsky

¹¹ În cadrul Conferinței statelor contractante, pentru fiecare grupare de ONG-uri exista posibilitatea de a lua cuvântul în ședințele publice, de a-și spune opinia vizavi de subiectele tratate și de a expune statement-uri.

- **Anexa D1 Poster, DIN A 0, germană/rusă**
- **Anexa D2 Pliantul proiectului, DIN A 4, pliere triplă, germană/rusă**

Side Event-ul Proiectului

Agenda Side Event - ului

Dialog – Transparență și participare la protecția mediului în Republica Moldova

Joi, 30 iunie 2011, ora 13.00 – 14.45

Sala K, Palatul Republicii, Chișinău, Republica Moldova

Salutul:

*Rodion Bajureanu, vice-ministrul mediului,
Ministerul mediului al Republicii Moldova*

1. Convenția de la Aarhus în Republica Moldova: situația inițială, progresele și provocările

- Michael Zschiesche, Institutul independent privind întrebările legate de mediu (UfU)*
- Ilya Trombitsky, Eco-TIRAS*
- Rodica Iordanov, EcoContact*

2. Privire de ansamblu asupra Proiectului:

Alexandra Tryjanowski, Institutul independent privind întrebările legate de mediu (UfU)

3. Rezultatele Proiectului:

- Andrei Isac, National Action Plan for Implementation of the Aarhus Convention in the Republic of Moldova*
- Rodica Iordanov, Coverage of Aarhus Convention issues in the new draft of Environmental Protection Law and new EIA draft*
- Ilya Trombitski, Access to Environmental Information – new law draft*

Joi, 30 iunie, de la ora 13:00 până ora 14:45 a avut loc Side Event-ul Proiectului nostru. Chiar dacă evenimentul a avut loc în sala K, o sală totuși spațioasă și reprezentativă, dar totodată și greu de găsit și chiar dacă altfel decât s-a cerut, în același timp au mai avut loc încă alte 2 Side Event-uri, totuși la Side Event-ul Proiectului nostru au participat 30 de participanți ai conferinței – de la Ministerul federal al mediului, Șefa delegației Aarhus, doamna Anke Brummer-Kohler, precum și doamna Dr. Munch. Așadar invitațiile trimise prin mail participanților la conferință, cele oferite la standul Proiectului și cele repartizate personal și-au atins astfel scopul.

- **Anexa D3 *Invitația la Side Event, DIN A 4, germană/rusă***

Pentru a se asigura buna înțelegere și peste limitele lingvistice, au fost angajate 2 traducătoare-interprete de traducere simultană (engleză-rusă/rusă-engleză) și sala a fost dotată cu echipament profesionist (cabina separată pentru traducători, microfoane, căști cu mai multe canale).

Din păcate la traducerea din rusă în engleză traducătoarele nu întotdeauna reușeau să mențină ritmul vorbitorului, astfel încât pentru ascultătorii nevorbitori de limbă rusă nu toate subiectele au fost traduse pe înțeles. În esență, traducerea totuși a reușit, ca de altfel și traducerea din engleză în rusă.

Rodion Bajureanu, vice-ministrul mediului al Republicii Moldova a deschis evenimentul și în cuvântul lui de salut a specificat în mod deosebit, că din punctul său de vedere prin activitatea în comun al grupului de lucru interministerial cu ONG-urile din Republica Moldova s-a trecut la un alt nivel, fundamental nou, al participării societății civile, ceea ce pentru Republica Moldova, dar și pentru țările din Europa Centrală și de Est, reprezintă ceva nou, încă neobișnuit, dar și determinant. El speră că se va răspândi foarte repede informația că o astfel de cooperare este nu doar inevitabilă, ci și foarte fructuoasă și a menționat că prin acest Proiect s-a arătat că expertiza participanților din ONG-uri vizavi de Convenția de la Aarhus și participarea este nu doar una excelentă, ci și uneori o depășește clar pe cea făcută de participanții din cadrul ministerelor, ceea ce nu în ultimul rând se datorează faptului că participanții din ONG-uri, foarte des, au adus cu sine o foarte bună specializare și o experiență de mai mulți ani în domeniul Convenției de la Aarhus și a temelor înrudite, colaboratorii ministerelor însă, se schimbă foarte des, ceea ce neapărat duce la lipsa experienței. El și-a exprimat admirația pentru rezistența și tenacitatea de care au dat dovadă cei implicați în Proiect în privința situației politice schimbătoare în Republica Moldova în ultimii trei ani și bucuria sa, că Republica Moldova, în sfârșit a adoptat Planul de acțiuni pentru implementarea Convenției de la Aarhus. El speră că acest exemplu de cooperare între diferite ministere și implicarea ONG-urilor va da

roade nu doar în acest caz concret culminând într-o bună implementare practică a Convenției de la Aarhus, ci că el va fi urmat și în alte domenii.

Michael Zschesche (UfU) s-a alăturat spuselor domnului vice-ministru și a subliniat încă o dată faptul că situația politică internă instabilă, într-adevăr nu a facilitat realizarea Proiectului. Mai mult de-atât, el a conchis că participarea cetățenilor poate fi un indicator pentru a putea determina, dacă Republica Moldova se află pe drumul democrației. El a mulțumit tuturor celor implicați, în special domnului Ilya Trombitsky și doamnei Tatjana Siniaeva pentru cooperarea perseverentă.

Ilya Trombitsky (Eco-TIRAS) a trasat situația inițială a Proiectului și a menționat că deși Republica Moldova a semnat foarte devreme Convenția de la Aarhus, timp de câțiva ani buni abia dacă s-a mai ocupat de implementarea ei în vederea facilitării de facto a accesului la informația de mediu sau a participării. El a lăsat să înțeleagă clar, că pentru viitor el așteaptă acțiuni mai rapide, și a atras atenția asupra faptului că rezultatele Proiectului, propunerile/proiectele pentru Planul de acțiuni Aarhus, care în esență se regăsesc în varianta adoptată a Planului de acțiuni, erau pregătite cu mult timp înainte, dar procesul de adoptare a durat mult timp. El și-ar dori o voință politică mai puternică de a duce până la capăt lucrul început. El a remarcat într-o manieră ironică, că nu trebuie de fiecare dată de așteptat până în pragul unei Conferințe a Părților pentru a implementa propriile proiecte de lege sau alte proiecte, ca de ex. decizia ACCC-ului.

Dr. Rodica Iordanov (avocată cu specializare în dreptul mediului, ONG-urile EcoContact și Milieukontakt International) s-a aliat în mod explicit evaluării dată de Ilya Trombitsky și a remarcat că ea, și din punct de vedere al conținutului ar vedea mai mult spațiu de manevră în privința unei implementări mai bune în Republica Moldova a Convenției de la Aarhus și a anunțat să expună acest subiect mai detaliat în partea a treia (vezi mai jos).

Alexandra Tryjanowski (UfU), în partea a doua a Side Event-ului a oferit o scurtă privire de ansamblu asupra duratei Proiectului și a componentelor esențiale ale Proiectului. Ea a abordat în special planificarea timpului, alți actori implicați, întâlnirea de inițiere a Proiectului, crearea grupului de lucru precum și vizita de studiu și a atras atenția asupra finanțării de către Ministerul federal al mediului și Agenția federală a mediului în cadrul Programului de asistență.

Partea a treia a început cu discursul lui **Andrei Isac (Regional Environmental Centre Moldova/UNDP Moldova Project)**, care a prezentat Planul de acțiuni Aarhus proaspăt adoptat în Republica Moldova.

El a descris, cum proiectul Planului de acțiuni elaborat în cadrul Proiectului, ca bază pentru Planul de acțiuni deja publicat, a fost propus spre discuție publică încă în iunie 2010 și mai apoi a mers către ministere, după care în primăvara anului 2011 a fost dat spre aprobare Guvernului, astfel aflându-și încheierea, prin adoptarea sa la data de 22 iunie și publicarea la 28 iunie. Andrei Isac a explicat domeniul de aplicare a Planului de acțiuni, obiectivele sale generale și obiectivele specifice conform cărora poate fi apreciat succesul Planului de acțiuni.

Andrei Isac a evidențiat faptul că prioritățile, stabilirea obiectivelor și pașii de implementare care s-au elaborat încă în 2008-2009 de grupul de lucru interministerial, însoțit de Proiect, toate pot fi găsite în documentul deja adoptat.

Din perspectiva UfU Planul de acțiuni adoptat este un rezultat bun, chiar dacă la anumite puncte, cum ar fi de ex. conceptul Centrului Aarhus, posibil că s-ar fi dorit să se dea prioritate altor soluții. Aici, Guvernul Republicii Moldova a decis în favoarea centrelor strâns legate de Ministerul mediului, ceea ce ar conferi avantajul că rezultatele căpătate de Centru ar fi poate mult mai repede percepute de Ministerul mediului decât în cazul când s-ar fi ales o formă de organizație condusă de un ONG independent. Și invers, soluția ca Centrul Aarhus să se bazeze pe un ONG ar fi conferit acestuia mai multă independență. Exceptând acest lucru, UfU vede adoptarea Planului de acțiuni ca un pas important care deja neapărat trebuie să fie urmat de implementare lui. Aici pronosticurile se dau cu greu și este importantă o observare continuă din partea tuturor actorilor ai Convenției de la Aarhus (actorii statului în Republica Moldova, ONG-urile precum și ACCC și următoarea Conferința părților)

- **Anexa D4 *Prezentare ppt Andrei Isac***

Dr. Rodica Iordanov (avocată cu specializare în dreptul mediului, ONG-urile EcoContact și Milieukontakt International). În privința actualei proceduri de pregătire a regulamentelor legislative, care este de asemenea o parte a Planului de acțiuni, doamna Iordanov a aprofundat relatările lui Andrei Isac referitoare la proiectul de lege pentru Legea protecției mediului și pentru cel al Legii despre evaluarea impactului asupra mediului. Reieșind din situația încă valabilă la moment, conform căreia cerințele Convenției de la Aarhus sunt incluse numai parțial în diferite legi , ea a explicat în mod aprofundat modificările prevăzute pentru facilitarea accesului la informația de mediu, participării cetățenilor și accesului la justiție.

- **Anexa D5 *Prezentare ppt Rodica Iordanov***

Ilya Trombitsky, în discursul său s-a referit mai amănunțit la proiectul de lege privind dreptul de acces la informația de mediu și a arătat că legea generală existentă până acum privind accesul cetățenilor la informația de mediu nu corespunde nici Convenției de la Aarhus nici directivei¹² Uniunii Europene. În privința stării actuale a proiectului el a explicat în special punctele „cheltuielile accesului la informație”, unde a dat o importanță deosebită cerințelor pentru furnizarea informației on-line. El a ilustrat necesitatea accesului la informație prin prisma exemplului de refuz a informațiilor necesare în cazul Agenției silvice de stat Modlsilva, care a servit drept bază în reclamația încheiată cu succes a Eco-TIRAS-ului către ACCC.

- **Anexa D6 *Prezentare ppt Ilya Trombitsky***

În discuția de încheiere, reprezentanți din mai multe țări au raportat despre situația din țările lor. În special la critica lui Ilya Trombitsky, că adoptarea Planului de acțiuni s-a lăsat așteptată până în pragul conferinței, mulți participanți au fost de acord și au dat din cap în semn de aprobare.

¹² Directiva 2003/4/EG a Parlamentului European și a Consiliului privind accesul publicului la informația de mediu, ABL EU Nr. L 41 din 14.02.2003, p. 26ff., <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:041:0026:0032:DE:PDF>.

C Rezultatele proiectului

În prezentarea măsurilor și activităților de la B1 până la B7 a fost expus detaliat cum au decurs anumite etape ale Proiectului. Pe lângă aceasta, deja au fost numite și rezultatele măsurilor întreprinse. În consecință, tabela de mai jos prezintă o confruntare schematică a rezultatelor Proiectului, cele scontate, vizavi de cele obținute:

Activitate/Măsură	Rezultatele scontate	Rezultatele obținute
Planul de acțiuni	Elaborarea unui Plan de acțiuni detaliat privind implementarea în Republica Moldova a Convenției de la Aarhus cu nevoile de implementare concrete și atribuirea responsabilităților	Planul de acțiuni cu puncte de reper concrete și verificabile privind implementarea în Republica Moldova a Convenției de la Aarhus a fost adoptat la 22 iunie 2011 de către Guvernul Republicii Moldova.
Modificările legislative	Elaborarea modificărilor legislative pentru completarea legilor existente, respectiv pregătirea unor prevederi absolut noi în domeniul Convenției de la Aarhus în Republica Moldova.	Pentru doi piloni ai Convenției de la Aarhus s-au elaborat proiecte de lege, care au fost coordonate cu Ministerul mediului al Republicii Moldova
Supravegherea procedurilor de judecată	Desfășurarea procedurilor participative cu autoritățile, care pot servi drept exemplu și evaluarea experienței căpătate în urma acestora pentru îmbunătățirea participării publicului la protecția mediului în Republica Moldova	Au fost supravegheate două litigii de admonestare a lipsei de participare a publicului în luarea deciziilor: unul în cadrul procedurii de aprobare a construcției unei stații de incinerare a deșeurilor; altul în cadrul pregătirii actelor normative pentru modificarea legii vânatului.
Vizita de studiu	Vizită de studiu în Germania privind implementarea Convenției de la Aarhus pentru actorii relevanți	Vizita de studiu în Germania a fost realizată în perioada 8-11 noiembrie 2010.

1. Elaborarea unui Plan de acțiuni coordonat

Adoptarea de către Guvernul Republicii Moldova, la 22 iunie 2011, a Planului de acțiuni reprezintă un mare succes în străduința de a acorda, în anul care vine, mai multă valoare obiectivelor Convenției de la Aarhus în Republica Moldova. Prin descrierea obiectivelor și repartizarea măsurilor

corespunzătoare a fost creat un instrument, care face ca progresul în implementarea în Republica Moldova a Convenției de la Aarhus să poată fi verificat și de ONG-uri.

2. Dezvoltarea instrumentelor legislative pentru îmbunătățirea implementării Convenției de la Aarhus

Pentru doi piloni ai Convenției de la Aarhus, accesul la informația de mediu și participarea publicului au fost, din perspectiva ONG-urilor, elaborate propuneri de lege pentru fiecare pilon în parte, care mai apoi au fost analizate în timpul consultațiilor din cadrul grupului de lucru interministerial. Propunerile NGO-urilor au fost ca un impuls dat părții ministeriale. Multe propuneri ale NGO-urilor au fost admise în proiectele oficiale de lege. Referitor la accesul la justiție în problemele de mediu, al 3-lea pilon al Convenției de la Aarhus, reglementările ce existau deja în Republica Moldova, au fost apreciate ca fiind suficiente, astfel încât pentru acest pilon nu a fost elaborată nici o propunere de lege.

3. Supravegherea a două litigii privind participarea publicului

Două proceduri care exemplifică admonestarea participării insuficiente a publicului au arătat, că în practică, abordarea problemelor de protecție a mediului nu este de la sine înțeleasă, ci dimpotrivă participarea trebuie cerută, iar în cazurile suspecte ea trebuie cerută chiar și prin instanță. Atât la construcția unei stații de incinerare a deșeurilor cât și la procedura de pregătire a actelor legislative în vederea modificării legii vânatului, drepturile formale ale populației precum și ale ONG-urilor au fost admise, însă interesele de litigiu nu au fost total eliminate. În cazul construcției stației de incinerare a gunoiului aceasta a dus la un proces de judecată.

4. Vizita de studiu în Germania

În timpul vizitei de studiu, reprezentanții Ministerului mediului al Republicii Moldova precum și reprezentanții ONG-urilor care luau parte la această vizită, au putut să se informeze în opt instituții germane despre situația implementării în Germania a Convenției de la Aarhus precum și să facă cunoștință cu modul de cooperare dintre administrație și ONG-uri.

5. Alte rezultate

Un alt rezultat al Proiectului este că activitatea în comun în cadrul grupului de lucru a fost pentru Republica Moldova un prim exemplu al unui proces constructiv de cooperare între administrație și ONG-uri

La Side Event-ul din cadrul Conferinței Părților nu s-a reușit însă câștigarea unui potențial finanțator pentru Centrul Aarhus în Republica Moldova. Contrar așteptărilor, în cadrul Side Event-ului nu s-au cristalizat posibilități de stabilire a unor contacte în acest sens, deoarece la Side Event-ul din cadrul Conferinței Părților la Chișinău nu au fost prezenți nici reprezentanți ai fundațiilor străine și nici ai organizațiilor cu putere de susținere financiară (UE, state separate ș.a.)

D Evaluarea

Formarea guvernului și cooperarea interministerială

Situația neclară în care se afla Guvernul și care domina în timpul de derulare a Proiectului a intensificat stagnarea politică ce dura în Republica Moldova de mai mulți ani. În pofida muncii comune a diferitor colaboratori ai ministerelor în cadrul grupului de lucru interministerial, situația politică a dus totuși la faptul, că rezultatele grupului de lucru, parțial, își croiau foarte lent drumul spre procesul politic de luare a deciziilor, în măsura în care acesta între-timp nu se pomenea într-un impas. Acest fapt desigur că nu minimalizează rezultatele grupului de lucru, dar a tergiversat simțitor succesul Proiectului.

Situația politică complicată s-a făcut mai mult sau mai puțin înțeleasă și în timpul Conferinței Părților: când diferiți participanți la Conferință, moldoveni, declaraseră că spectacolul folcloric de deschidere a Conferinței a arătat unilateral tradiția „românească” a Republicii Moldova și a umbrit astfel în mod „ofensiv” bogata tradiție multiethnică. Tot din "motive politice" s-a decis să nu se invite președinții Conferinței Părților la recepția oficială a țării gazdă. În timpul pregătirii Side Event-ului nostru între-timp a apărut posibilitatea, ca reprezentanții Ministerului mediului să prezinte Planul de acțiuni în cadrul prezentării Proiectului, fapt care nu a fost luat în considerare fără a se mai negocia asupra acestei posibilități. Mai apoi, pe agendă era indicată o prezentare despre progresele Republicii Moldova în vederea implementării Convenției de la Aarhus, prezentare care a creat o confuzie deoarece ministrul responsabil de această prezentare nu a mai apărut din cauza unei deplasări în Bruxelles.

Discuții de evaluare cu participanții grupului de lucru

Pentru evaluarea proiectului Michael Zschiesche a purtat în cadrul Convenției Părților discuții de evaluare cu participanții și participantele grupului de lucru, atât pe cât aceste au fost posibile. Aceasta nu a fost posibil în cazul ambilor colaboratori ai ministerului Inga Podoroghin și Ion Sorchica, care între timp schimbaseră secțiunea la care au participat.

Pavel Zamfir, Directorul Centrului Public de Avocatură Ecologistă *Eco-Lex*, un ONG moldovenesc

El a ținut să se înțeleagă, că în Republica Moldova, doar cu ajutorul supravegherii străine se pot înregistra progrese în domeniul participării. Însăși Proiectul a contribuit, după părerea sa, la o procedură transparentă. Deși întotdeauna este loc de mai bine, totuși comunicarea directă cu responsabilii din minister a avut loc.

Dr. Rodica Iordanov, avocată cu specializare în dreptul mediului, ONG-urile EcoContact și Milieukontakt International

Ea a dat o evaluare asemănătoare cu cea a domnului Pavel Zamfir. În afară de aceasta, a menționat că ideea creării unui Centru Aarhus este o idee bună și că ea va fi folosită în Republica Moldova. Fundamentul colaborării dintre NGO-uri și Guvern, pus în cadrul proiectului, ar putea servi drept model pentru cooperarea în Centrul Aarhus.

Andrei Isac, fostul manager al Regional Environmental Centre Moldova/UNDP Moldova Project

Andrei Isac a remarcat că în Republica Moldova - în special în capitala sa, Chișinău – sunt o mână de experți dedicați, ce activează de partea ONG-urilor, dar că la țară, cu certitudine încă nu se știe despre obiectivele Convenției de la Aarhus. Prezentul Proiect a însemnat, după părerea lui, un prim aport la o democrație și transparență mai bună în protecția mediului din Republica Moldova.

Ilya Trombitsky, Eco-TIRAS

Ilya Trombitsky a apreciat, că Proiectul a implementat măsuri bine chibzuite și astfel, prin relativ puțini bani a putut oferi contribuții eficiente. Crearea unor noi premise legislative și de asemenea și implementarea Planului de acțiuni sunt pentru Republica Moldova noi provocări pentru următorii ani. Proiectul a făcut posibili acești pași. Prin aceasta s-a mișcat ceva. Aceasta este bine.

Rodion Bajureanu, vice-ministrul mediului

Ca și în statement-ul său de la Side Event, domnul Bajureanu a subliniat, că datorită Proiectului a fost dezvoltată interacțiunea dintre autorități și ONG-uri. Proiectul a creat încredere, ceea ce s-a răsfrânt pozitiv asupra cooperării dintre Ministerul mediului și populația în general în Republica Moldova. El speră că Germania va putea susține crearea Centrului Aarhus și și-ar dori o continuitate durabilă în cooperarea cu Ministerul german al mediului. El a apreciat Proiectul ca fiind unul de succes.

Evaluarea din partea UfU

Din perspectiva UfU, prezentul Proiect a profitat enorm de profesionalismul înalt al partenerului de proiect Eco-TIRAS, profesionalism care, nu în ultimul rând, se oglindește prin faptul că o organizație atât de mică a reușit să convingă ACCC de încălcări ale Convenției în cazul Moldsilva.

Având în vedere situația politică confuză în care se află Republica Moldova la moment, rezultatele-cheie ale proiectului

- Planul de acțiuni Aarhus care a fost elaborat adecvat și adoptat în timpul de desfășurare al Proiectului
- proiectele de lege elaborate adecvat și incluse în Planul de acțiuni Aarhus

abia dacă pot fi apreciate la înalta lor valoare.

S-a dovedit a fi foarte complicat că situația politică în Republica Moldova este încă fragilă. Aceasta a dus la aceea că – în cazul tuturor progreselor – întotdeauna trebuie de așteptat și la regrese semnificative.

Ambele exemple privind procedura de participare au arătat provocările participării publicului în Republica Moldova, dar și cât de esențială este activitatea ONG-urilor în acest domeniu. Prin procesele de lucru bine structurate și moderate în elaborarea conceptului pentru Planul de acțiuni și prin proiectele de lege această activitate a putut susține Proiectul în mod determinant. Organizarea Side Event-ului în cadrul Conferinței Părților a oferit imensului proces de dezvoltare și rezultatelor Proiectului o platformă excelentă.

Contribuția Proiectului la apariția și conținutul Planului de acțiuni poate fi apreciată ca fiind una foarte importantă. (Pentru evaluările participanților vezi punctul D precum și evaluarea vice-ministrului mediului moldovean la punctul B7). Mai mult de atât, partenerii Proiectului au insistat cu succes, ca și celelalte ministere să fie implicate în elaborarea propunerilor pentru implementarea Convenției de la Aarhus în cadrul grupului de lucru. Astfel Proiectul a contribuit, în mod relevant, la crearea unui comitet de lucru al cărui membri cuprindea atât actori relevanți pentru procesul decizional cât și actori experimentați și profesioniști.

Prin întrunirea sa, acest comitet de lucru a obținut un rezultat calitativ, cum abia dacă ar fi putut să-l obțină în alt mod. Întrunirile de lucru regulate, cu participarea partenerului de Proiect german au contribuit esențial la promovarea procesului de creare a Planului de acțiuni, ceea ce este valabil, în mod sigur, în cea mai mare parte în cazul vizitei de studiu în Germania.

UfU a însoțit discuțiile, a făcut comentarii și evaluări precum și a prezentat potențiale abordări legislativ-tehnice și juridico-teoretice și a structurat desfășurarea Proiectului. Prezența regulată a UfU a conferit procesului un cadru formal, care a simplificat esențial susținerea și a sporit în mod deosebit procesul în relevanța sa și în perspectiva participanților moldoveni.

Berlin, octombrie 2011